

goede kans hebben dat de ontwikkeling die de geïndustrialiseerde landen voor zulke dilemma's plaatste aan hen voorbij zal gaan. Hoewel de techniek iets prachtigs is, heeft ze toch ernstige twijfels doen rijzen. Ze is de onpersoonlijke, neutrale motor van de economische groei. De westerse technologie heeft, door zich met name toe te leggen op veelal banale en zinloze lokkertjes voor de consumenten, de mensen gereduceerd tot perfect geprogrammeerde robots en hen volstrekt van elkaar vervreemd. De landbouwtechniek heeft reeds tot problemen op het afrikaanse platteland geleid, want de traditionele levenswijze, die in Afrika zo belangrijk is, werd erdoor aangetast.

De nadelige gevolgen (water-, lucht- en bodemverontreiniging, frustratie, gewelddadigheid, vervreemding, decadentie en vrije moraal (zijn de geïndustrialiseerde landen al te vertrouwd geworden. De onrust onder de jongeren en de 'groene revolutie' in de welvarende landen heeft als belangrijkste oorzaak het feit dat de technici door hun eigen vindingen zijn overvleugeld en zij dit niet kunnen uitleggen aan de jongere generatie. Deze waneconomie heeft twijfel doen rijzen over het lekkers dat we hebben en het lekkers dat we nog zullen krijgen. Ondanks zelfs de meest gunstige vergelijkingen die door de economen worden gemaakt, kan niet (en hoeft niet) iedereen er steeds maar beter op te worden.

Om met E. J. Arishan te spreken: 'Als mag worden aangenomen dat wanneer het bestaansminimum is voorbij gestreefd, het geluk van de mens moet worden gezocht in wederzijds vertrouwen en genegenheid; in het delen van lief en leed; wanneer voorts mag worden aangenomen dat in een 'beschaafde' samenleving de levensvreugde voortkomt uit verwondering over de ontluikende natuur... enz. is het dan mogelijk om te geloven dat de aanhoudende pogingen het grootste deel van 's mensen energie en creativiteit in te zetten voor het vergaren van een steeds grotere hoeveelheid materiële bezittingen iets aan zijn geluk zal toevoegen? Kan het daaraan meer toevoegen dan het er van af trekt? Kan het wel iets toevoegen? Nu we oog hebben gekregen voor de schaduwzijde van de economische groei moeten we concluderen dat het sop de kool niet waard is. Het antwoord op de vraag of een voortdurende economische groei ons dichterbij een goed leven brengt, kan niet anders luiden dan een volmondig NEE'.

Afstoting

Hulp heeft de gevaarlijke neiging van alles een politieke zaak te maken; politisering van het leven houdt de energie en ambitie af van economische activiteit en roept spanningen op van machtspolitieke aard. Hulp doet denken aan de afstotingsverschijnselen die ook bij transplantaties voorkomen: doordat slecht passende, dure voorbeelden

worden overgenomen, worden alle deugden die iemand tot 'Afrikaan' maken, uitgehold. Hulp betekent een vlucht van de ontvangende landen uit de verantwoordelijkheid en versterkt het wijd verbreide besef dat de bron van de vooruitgang elders ligt. Zijn we werkelijk zo LUI als onze geofilosofen willen doen geloven?

Doordat men het overgrote deel van de burgerij in de donorlanden en in de ontvangende landen heeft doen geloven dat hulp liefdadigheid is, is er veel misplaatst medelijden, sympathie of vertrouwen ontstaan in de donorlanden en misplaatste hoop in de ontvangende landen. Met uitzondering misschien van particuliere of kerkelijke organisaties is de hulpverlening een weerspiegeling van klassebelangen, zonder dat daar enige morele overweging aan te pas komt. Van liefdadigheid is geen sprake, wel van een strategisch offensief in de strijd die de geïndustrialiseerde landen (kapitalistisch en socialistisch) voeren om de buitenlandse markten. Met de hulp worden meestal oneconomische industrieën gefinancierd of prestige-objecten die plaatselijke hulpbronnen, die anders voor plaatselijke behoeften hadden kunnen worden gebruikt, opgebruiken. Bilaterale of multilaterale hulpverlening kan niet worden losgemaakt van de politiek, en dat is voelbaar op het netelige, gevoelige gebied van de soevereiniteit; vertegenwoordigers van internationale organisaties hebben zeer uitgesproken persoonlijke en politieke oogmerken.

Armoede

De armoede in zwart Afrika is nooit wanhopig geweest. Het huidige niveau kan gehandhaafd blijven zonder dat een beroep wordt gedaan op buitenlandse hulp en het argument waarin economische groei centraal staat, is ongeldig gebleken.

Hulp is vernederend en drukt zwaar op de trots, de soevereiniteit en de waardigheid van de afrikaanse landen. De beschuldigingen van corruptie, verspilling en overmatige uitgaven (die gerechtvaardigd zijn) die door de donors worden ingebracht tegen de ontvangende politici zijn daar in feite een uiting van. Vele academici hebben zich beziggehouden met de vraag of voorkeur zou moeten worden gegeven aan particuliere investeringen uit het buitenland boven hulpverlening. Maar ook deze zaak zou behoedzaam moeten worden bekeken, waarbij dan vooral in de gaten moet worden gehouden hoe particulier en hoe buitenslands die investeringen zijn. Het Duitse voorbeeld wijst erop.

Wereldorde

Iemand uit het reclamevak zei me eens, dat het zijn taak was mensen ervan te overtuigen zaken te aanvaarden (en te kopen) die ze niet werkelijk nodig hebben. Worden wij eigenlijk verleid aan dergelijke manoeuvres mee te doen?

De voorzitter van de Organisatie voor Afri-

kanse Eenheid zei onlangs in Addis Abeba dat *'de Afrikanen geen andere mogelijkheid hebben, dan hun sociaal-economische toekomst zelf te bepalen. Wat we nodig hebben is aan het licht gekomen. Onze ogen zijn geopend voor de realiteit. Wanneer er geen nieuwe wereldorde komt op economisch en commercieel gebied, zal Afrika de bestaande toestand niet langer accepteren of zich tevreden stellen met beslissingen op economisch, financieel en commercieel terrein, die haar worden gedictéerd. We zijn, alles bij elkaar van plan het komend decennium het huidige handels- en hulpsysteem om te keren. Want het komt er op neer, dat Afrika het kapitaal moet exporteren, dat het zo hard nodig heeft voor de plaatselijke ontwikkeling, naar de ontwikkelde industriële landen die vaak ten onrechte beweren ons te helpen'*. Het is zeer bemoedigend dat dit een verklaring is van de OAE, die bekend stond om haar passiviteit.

Niettemin kunnen de Afrikaanse leiders nog maar weinig vat krijgen op de te stellen prioriteiten. Jammergenoeg hebben zij hun mentaliteit geërfd uit de toevallen van de geschiedenis. De brits of frans opgeleide politici lijken het contact met de afrikaanse werkelijkheid te hebben verloren, met het gevolg dat hun beleidslijnen neerkomen op een hopeloze verdediging van de afgetakelde, vervallen industriële machten.

We zouden ons tevreden moeten stellen met een versnelde evolutie, niet met een industriële revolutie, maar met een soort gereglementeerd conflictmodel dat ons zou moeten helpen onze eenvoud te herwinnen. Tot op heden hebben we kwistige uitgaven gedaan aan deze of gene onderneming waarvan de bruikbaarheid niet van onmiddellijke betekenis is. De enige reden waarom ze werden gebouwd, was dat er een politicus bestond die het wilde. We hebben een hele rij industriële monumenten ter ere van politici en spoedig zullen zulke monumenten meer dan waardeloos blijken te zijn.

De combinatie van het onaanvaardbaar beleid van de donorlanden, het negatieve effect van de 'hulp' op de ontvangende landen en het overtuigend bewijs van de ongeldigheid van de economische groei als enige bron van welzijn en geluk, ondersteunt mijn stelling dat ons probleem in Afrika niet de hulp uit het buitenland is, maar dat een radicale mentaliteitsverandering aan beide kanten van de 'hulpverlening' noodzakelijk is. Daarom gaat het mij.

